Kunst en Letteren

Volksfeesten in Italië

De „Calcio" van Florence en de „Palio" van Siena; twee feesten in 16e eeuwschen stijl; een fantastisch wonder voor den Noorderling

„Tu l'as vu ce ciel enchanté, qui montre avec tant de clarté le grand mystère: si pur, qu'un soupir monte à Dieu plus librement qu'en aucun lieu sur terre". Zoo dichtte Alfred de Musset. En inderdaad: het schijnt, of we vrijer ademen onder dezen lichten Italiaanschen hemel dan ergens anders. Wie eenmaal de betoovering van dit land der ontelbare wonderen heeft ondergaan, wie eenmaal de onuitputtelijke schoonheid van Toscane, Lombardije, Umbrië, Latium en de andere eens zelfstandige gedeelten van den jongen Italiaanschen staat heeft leeren kennen, zal telkens opnieuw getrokken worden naar alle kunstschatten, naar alle rijke natuurtafereelen ook, in een verlangen elk der wonderen steeds dieper te doorgronden. Zoo was het al eeuwen geleden, toen het reizen aan den ondernemingsgeest en aan de beurzen nog de zwaarst denkbare eischen stelde.... en zoo is het nog altijd, nu de trein den vriend der pure schoonheid in nog geen vierentwintig uur onder „ce ciel enchanté" brengt en Italië in financieel opzicht alles doet om het den kunstzinnigen mensch mogelijk te maken, zijn verlangen naar het land der Etruriërs en Romeinen, naar het land van Tintoretto, Rafaël, Giotto, Michelangelo, Dante, Petrarca en nog zoovele anderen te bevredigen.

Ook ik heb ditmaal mijn vacantie opnieuw doorgebracht in Italië. Opnieuw heb ik eenige weken gezworven door een groot deel van dit land, waar sinds de oudste tijden de rijkdommen zich opgestapeld hebben, waar in de gulden eeuwen geen enkele republiek voor een der andere wilde onderdoen, met het gevolg dat iedere landstreek een schatkamer op zichzelf vormt. En ondanks het vele, dat ik mijn lezers vroeger reeds over Italië vertelde — ik herinner aan mijn beschouwingen over Venetië, Florence, Rome en het Noorden met zijn majestueuse Dolomieten — zou ik wederom lange verhalen kunnen doen. Want Italië is onuitputtelijk en stelt nimmer teleur.

Om te beginnen echter wil ik het niet hebben over de kunst, noch over de natuur.... maar over de sport; want hiertoe behooren feitelijk de beide volksfeesten, die met recht een wereldvermaardheid verwierven: het voetbalfeest van Florence en de paardenrennen van Siena. Men stelle zich gerust: ik ga in deze rubriek niet schrijven over sport zonder meer. De sport waar het hier om gaat is van een wel zéér bijzonderen aard en de feesten binnen het raam waarvan ze beoefend worden hebben met de aan kunst vaak zoo vijandige sportmanifestaties van het Westersche heden al heel weinig te maken. Wie het sprookje van de Florentijnsche „Calcio" heeft beleefd, zal begrijpen, hoe innig kunst en sport kunnen samengaan! Vroeger, in de zestiende eeuw, waren de Calcio en de Palio sport- en volksfeesten zonder meer — al verschilde ook toen de entourage wel zeer sterk van die, welke dergelijke feesten in het heden ons bieden — maar thans is voor den vreemden toeschouwer het sportieve element nog slechts bijzaak — zij het dan ook een bijzaak, die hem elke reserve doet verliezen en hem in lichter laaie zet — ligt het accent op het hoogst artistieke geheel.

Voetbal in 16e eeuwsch costuum: het klinkt als een anachronisme. Voetbal in Florence, op het voornaamste plein der stad, aan de voeten van het Palazzo Vecchio en de Loggia dei Lanzi: het klinkt als een profanatie. Maar 't is noch het een noch 't ander.

Het balspel is zeer oud; met zekerheid weet men, dat het reeds door de Grieken beoefend werd. En in latere tijden vond het onder de temperamentvolle Florentijnen vele enthousiaste vrienden. Meer speciaal beoefenden zij een balspel, dat het midden hield tusschen wat wij thans kennen als voetbal en als rugby. Dit Florentijnsche voetbal werd al vóór 1400 gespeeld; en sindsdien is men het steeds in eere blijven houden. Zelfs heeft dit spel voor Florence een zeer bijzondere beteekenis gekregen.

Het was op den 17en Februari 1530. De troepen van Keizer Karel V belegerden Florence, dat dapper stand hield maar van dag tot dag zwakker werd. De eenige hoop der bewoners was nog gevestigd op den bevelhebber Ferrucci, die met een kleine schare dappere mannen den vijand in den rug poogde aan te vallen. En om nu Karel V een geflatteerd beeld te geven van den toestand binnen de stadsmuren, organiseerden de haast uitgehongerde Florentijnen een voetbalwedstrijd op de Piazza Santa Croce. Van de heuvels rondom trachtte de vijand het spel met kanonschoten te verstoren; echter zonder resultaat: met den moed der wanhoop „speelde" men verder, want het lag in de bedoeling om na beëindiging van het spel een onverwachten uitval te doen.

Deze heroïsche voetbalwedstrijd wordt sindsdien in Florence twee maal per jaar herdacht: op den eersten Zondag van Mei en op den 24en Juni, den dag van St. Johannes, den beschermheilige der stad. Op deze beide dagen laat men de geschiedenis herleven, niet op het plein voor de Santa Croce, maar op de veel schilderachtiger Piazza della Signoria. Dan treden twee 27-tallen — vertegenwoordigers van het Noorden en Zuiden der stad — tegen elkaar in het „veld" om een uur lang zonder onderbreking te strijden voor de eer van hun kwartier.

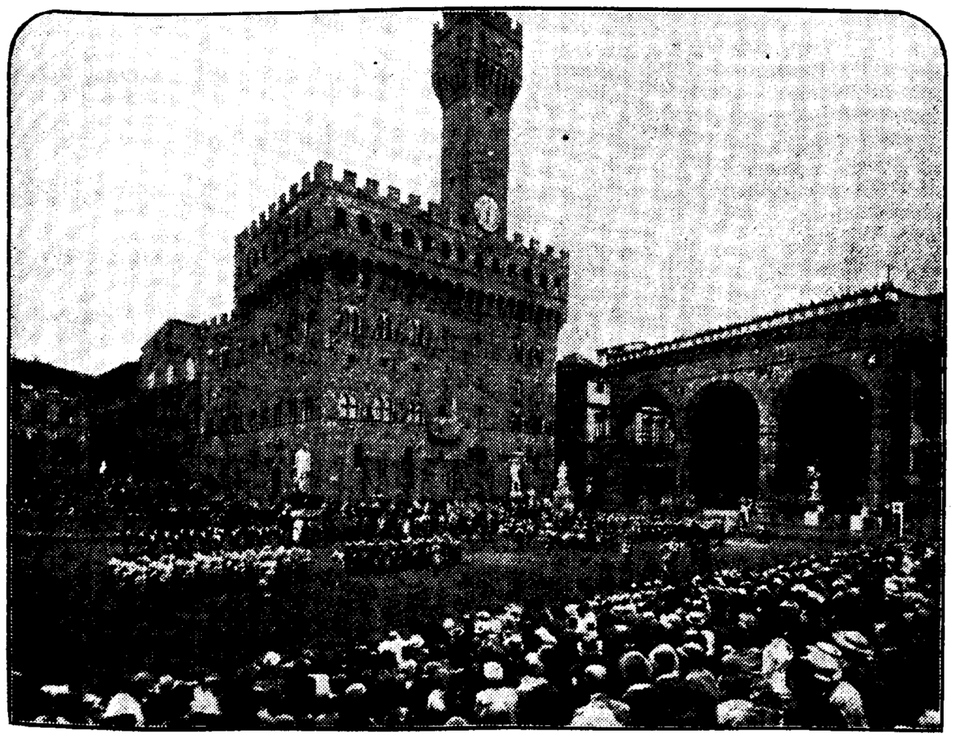

De beroemde wedstrijd te Florence wordt voorafgegaan door een prachtigen gecostumeerden stoet.

Gaat het den spelers in de eerste plaats om het spel, den toeschouwers gaat het bovenal om hetgeen aan dit spel vooraf gaat: de intocht van den feeststoet....

Florence ligt te blakeren en te braden in de zon. Reeds vroeg op dezen morgen van den 24 Juni zijn de straten vol tromgeroffel. De vertegenwoordigers der gilden marcheeren in historisch costuum naar het Baptisterio, waar de burgemeester hen zal ontvangen. Alle winkels en openbare gebouwen zijn gesloten; het is een feestdag en in alle kerken worden speciale diensten gehouden.... Ook heel den middag zijn de straten overvol; de spanning is voelbaar en neemt toe naarmate het uur nadert, waarop de Calcio begint.

Men heeft de Piazza della Signoria ontsierd, ontegenzeggelijk, maar men zal het spoedig weer goed maken; hier heiligt inderdaad het doel de middelen. Drie tribunes zijn opgeslagen, die tezamen met het oude paleis van de Medici en de antieke open feesthal den rechthoek vormen, waarbinnen het spel zal plaats vinden. Al vroeg zijn de tribunes boordevol.... Terwijl we op de hoofdtribune zitten te wachten, hebben we alle gelegenheid de onuitputtelijke schoonheid van dit oude Italiaansche plein in ons op te nemen. Ondanks het late middaguur staat de zon nog steeds fel op het Palazzo Vecchio, dit wondermooie bouwwerk uit de 13e eeuw, dat voor deze gelegenheid ten deele behangen is met enorme

gobelins uit de aangrenzende Galeria Uffizi. De Loggia dei Lanzi houdt zich bescheiden op het tweede plan, doch excelleert daarop in niet mindere mate. Van de Neptunusbron zien we helaas slechts weinig, verborgen als ze nu staat achter een der tribunes. Voor mij is dit het mooiste plein van Italië, hoe schoon ook de Piazza San Marco van Venetië en de Piazza del Campo van Siena zijn. Hier is de harmonie volmaakt; hier werkt geen lijn storend; hier ligt een kracht in eenvoud besloten, die ons diep doordringt van de grootheid van het oude Florence.... En terwijl de klokken hoog in den toren van het Palazzo Vecchio luiden ten teeken dat de stoet van de Santa Maria Novella onderweg is naar de Piazza della Signoria wachten we en kijken we onze oogen uit. Nog geen enkele maal heb ik dit plein zoo rustig tot in détails kunnen bezien....

Dan gaat er een trilling door de toeschouwers: de herauten naderen. Veel had ik verwacht, maar dat zich een schouwspel van een zoo overweldigende schoonheid voor mijn oogen zou ontrollen, had ik niet kunnen denken. Dit heeft niets meer van een historischen optocht, dit is de historie zelf. Geen stoet van moderne geeostumeerde mannen betreedt het plein, maar een stoet van poorters en edelen, die zoo uit het grijs verleden zijn gestapt. Elk costuum is tot in de perfectie verzorgd en glanst in de zon. Maar bovenal: hoe prachtig wordt elk costuum gedragen! Geen wonder trouwens: want hier marcheeren in den korten tragen pas op het eentonig tromgeroffel de nazaten van de poorters, soldaten en edelen, die vier eeuwen geleden aldus marcheerden. Hier loopt geen figurant als de heraut van de Signoria, maar de markies Ridolfo de Medici, nazaat van dat roemrijk geslacht zelf. En het zijn ook twee graven en twee markiezen, die de vier stadskwartieren aanvoeren in hun gang langs de vier zijden van het carré, langs de loge van den podestá (den burgemeester). De nobile van het moderne Florence, het zijn vele tientallen, verbeelden de nobile van het oude Florence; zij zitten op hun paarden met den zwier, dien ze van hun voorvaderen geërfd moeten hebben en ze zwaaien hun muts voor den podestá, zooals de knapste tooneelspeler het niet kan.... De rechters, doctoren en professoren in dezen stoet zijn rechters, doctoren en professoren van het huidig Florence; en zij weten hun wijdplooiende zwarte en roode toga's te dragen. Tusschen de edelen en de voetknechten is het onderscheid, dat ook in de werkelijkheid tusschen hen bestaat en dat niet alleen in de costuums schuilt; het bewegen van de laatsten is anders en juist dit geeft het geheel van den stoet het reliëf en het stempel van „echtheid".

Het is een droom. Een droom van groenpaars-witte baretten met roode mouwopslagen, van rood-wit-blauwe harnassen met veelkleurige pluimen, van kerriegeel en korenblauw, van wijnrood fluweel met wit satijn, van koningsblauw en paars; het is een droom van steken, pluimen en baretten. Hier de Florentijnsche lelies op de trommels der tamboers, ginds de sierlijke splittendracht, verder het „demie partie" volgehouden tot in de vaandels.. De stoet neemt geen eind. En als heel deze symphonie van kleuren zich ten laatste heeft opgesteld voor de burgemeestersloge en den gemeenschappelijken groet brengt dan stijgt er een kreet van bewondering op uit de menigte....

Het spel dat nu volgt is zeer boeiend, maar toch zit elkeen alweer te wachten op een herhaling van den optocht aan 't slot. En als ook die de toeschouwers weer in een wilde extase heeft gebracht, als opnieuw de klokken luiden, nu ten afscheid, en de tribunes leegloopen dan is het feest ten einde.... Maar dan bezit ik voor altijd de herinnering aan een sprookje, het sprookje, dat mij het huidig Italië eindelijk deed zien in zijn juiste verhouding tot het verleden. En ik vraag me thans af, hoe het mogelijk is, dat ik de architectonische schoonheden van dit land ooit heb kunnen bewonderen, zonder in gedachten tegen de gebouwen de figuren te projecteeren van die kleurige edelen en poorters die al deze rijkdommen schiepen met hun hart, hoofd en hand

Over de aan de Calcio verwante Palio nog een enkel woord in een volgend opstel over Siena en het land der Etruriërs.

(Nadruk verboden). J. G. DE HAAS.